

Vitiis traxit in partem, et præmonuit eos in spiritu Prophetico, ita loquens: « Futurum est, inquit, « ut novitius ille, designavit autem unum ex nomine, ante diem crastinum furtive recedat. Vos itaque vigiliate et estote parati, et fugientem cum rapinis effugere non sinatis. Et si miser a nobis exierit, quia non erat ex nobis: spolia tamen, quia nostra sunt tenebitis vobis. « Quo audito mirati sunt illi: et cum silentio præstolati sunt exitum rei. Profunda vero nocte duo ex illis, cum fugitivum in lecto firmiter dormientem aspicerent, tunc et ipsi dormire cœperunt. Erant enim oculi eorum gravati, illudente utique eis spiritu erroris. Verumtamen Achardus, quia certissime creditur verbum a sancto Patre prolatum haud posse irritum fieri, somnolentiam spiritum, qui ei molestissimus erat, virili constantia repellat. Nunc enim frontem, nunc tempora fricando, modo pilos capitis et barbæ vellicando, modo manus et faciem locitans, nunc de loco ad locum deambulando se excitans, tandem fallaciæ somnum, quo premebatur, evicit. Cumque prope esset, ut signum ad vigiliam pulsaretur, ecce duo quasi gigantei Æthiopes, nigerrimis capuis amicti, per ostium domus visibiliter ingrediuntur. Is vero qui præcedebat, gallinam assatam in spito portabat. Porro in ipso veru coluber ingens per caput et caudam infixus erat, qui eandem gallinam hinc inde cingebat. Cum tali itaque ferculo accedunt ad lectum falsi novitii: et gallinam fumantem naribus applicant dormientis. Quo statim experfacto dæmones egrediuntur; et quid intus in corde ejus visibiliter acitarent, horrendo hoc visibili signo demonstrarunt. Cumque evigilasset miser ille, non sicut Job, de somno contemplationis, sed sicut apostata vilis a somno deceptionis, continuo surrexit, et vestimentis onustus post dæmones exiit, veniensque ad ostium armarii quod erat in claustris, machinamentis suis moliebatur firmaturam effringere ac secum tollere libros. Porro prædictus Achardus celerrime socios excitat, et prophetatam apostatæ fugam signis et notibus insinuat.

Itaque recedentem pariter insequentes, reperiunt illum pessulum ostii concutientem. Quos ubi malignus ille persensit, illico datis saltibus evolat, et præcipit cursu per ostia pomerii ruens, murorum tandem septis retinetur atque reducit. Die autem facto, cum malorum impenitens respiscere nollet, quia jam datus erat in reprobum sensum, dimissus est tandem, ut abiret in locum suum. Eadem vero die arreptus a diabolo dementia incurrit, et usque ad mortem furere non cessavit. Confessus est etiam nobis venerabilis senex Achardus quod in primordio conversionis suæ multa dæmonum bella et multa flagella pertulerit, multaque eorum phantasmata viderit. Sæpius namque cum esset in ecclesia psallens atque orans, copiosa eorum luminaria quasi cereos et lampades accendebant, quæ protinus ad invocationem nominis Christi tanquam vanitas disperebant. Quadam denique vice apparuit ei diabolus, gladiatorio cum eo conflictu in modum palæstræ decertans, cui crebros ictus et vulnera infligebat, atque ab eo vicissim recipiebat. Ad ultimum vero dæmonem subactum colliso capite excerebravit. Quem dum traheret per capillos, partem capitis contracti cum carne et ossibus evulsam manu retinuit, moxque ex ea tam intolerabilis putor exhalavit, ut passibilitatis humanæ modum videretur excedere. Quam cum horrore et execratione longius a manu sua ipsa excutiente, protinus olidum monstrum quod videbatur evanuit, vestigia tamen immunditiæ suæ altius impressa reliquit. Nam per unius anni spatium ex eadem manu tantus fetor jugiter exhalavit, ut præ angustia cordis vix eam valeret vel ori apponere, vel naribus admovere. Cum in partibus Germaniæ idem Dei servus pro construendo cœnobio, quod in territorio Trevero-

rum situm Claustrum nominatur, aliquando moraretur, cœlitus concessum est ei videre et alloqui hominem sanctum, hominem vere divitem, magnum quidem solitarium, qui in partibus illis multo tempore per montes et sylvas sine tecto et vestimento pro Christi nomina nudus oberrans, herbis agrestibus et earum radicibus morituræ carnis vitam sustentabat, ætatis ardores hiemisque asperrimos algores incredibili patientia tolerabat, ita ut quadam vice cum brumale gelu solito amplius inhorruisset, et nix multa valde de nubibus flueret, ipse non habens, quo a facie nivis et frigoris hujus fugeret, sed in terra nudus jacens non modica spissitudine nivis totus operiretur, nullumque indicium corporis ejus illic esset, excepto quod virgula fumantis anhelitus ab ore procedens superjectam nivem aliquantulum reliquabat. Hujus beati viri admirandas virtutes, et humanæ fragilitatis modum excedentem patientiam, domus Achardus novitius suis referebat, quibus rudimenta tirocinii eorum magnifice roborabat, atque in amorem virtutum non mediocriter accendebat.

CAPUT XXI

De domno Gaufrido monacho Clarævallis, postea Sorensi episcopo.

Sanctæ memoriæ domnus Gaufridus, quodam Clarævallis monachus, et postea Sorensis Ecclesiæ, quæ est in Sardinia, pontifex, antequam ad episcopatum promoveretur, cum esset aliquando in choro Clarævallis, vota labiorum suorum cum cæteris fratribus Domino strenue reddens, visionem hujusmodi, sicut ab eo recipimus, beatis oculis aspicere meruit. Videbat, et ecce processio gloriosa et splendida, quæ a septentrionali parte oratorii quasi de cœmeterio veniens, et coram presbyterio transiens, recto itinere ad infirmitorium tendebat. Porro in ipsa processione, acolythi, subdiaconi, diaconi atque presbyteri apparebant, qui per singulos ordines septeni atque septeni dispositi, alii ante alios ordine congruo incedebant. Acolithi vero, stolis albis amicti, singulos cereos manibus præferebant, qui tamen magis ignei quam cerei esse parebant. Verum subdiaconos tunicæ præciosæ, diaconos autem dalmaticæ fulgidæ decorabant, ipsosque presbyteros planctæ holosericæ insigniter adornabant. Horum omnium singula congrua ministerii sui vasa manibus bajulabant. Veniebat autem post eos copiosa turba candidatorum, ordinata similiter, et cum reverentia incedens. Ad ultimum vero gloriosa Dei genitrix Virgo Maria subsequebatur, quam beati apostoli Petrus et Joannes dextra lævaque comitabantur. Ipsa vero piissima Thotocos tanta venustate, tantaque claritate vultus et habitus radiabat, ut ex fulgore de ipsa procedente tota basilica coruscaret. Porro species quæ ista revelabat, loquebatur interim in corde videntis, et dicebat: Hæc est Regina cœlorum; hæc est domina angelorum. Transeuntes ergo ita solemniter, ut diximus, ante gradum sacrarii, tandem per ostium, quod ad infirmitorium vergit de oratorio exierunt et ita ab oculis intuentis evanuerunt. Verum in eodem infirmitorio senex quidam venerabilis, et sanctæ conversationis sacerdos, nomine Tescelinus, diu languerat, sed flagella pii Patris tanquam filius obediens patientissime sustinuerat; qui tunc in extremis positus agonizabat, et post modicum temporalis vitæ amaritudinem perpetis vitæ dulcedine commutavit. Unde vir Domini Gaufridus, qui hæc viderat, indubitanter credit quia ad indicium transitus et beatificationis illius processio talis apparuit. O quam sublimia sunt bona, quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparavit Deus his qui diligunt eum! (I Cor. II.) Si enim cum tanta ambitione spiritualis pompæ occurritur animæ timentis Deum de corpore egredienti, quanto putamus tripudium, quantave lætitiæ exsultabit in possessione cœlestis patriæ,

ubi satiabitur dulcissima Conditoris sui visione? CAPUT XXII.

Item de visionibus ejusdem famuli Dei Gaufridi.

Altera quoque vice, dum idem Dei famulus in ecclesia cum cæteris fratribus staret ad psallendum, conspicatus est manifeste spiritum immundum instar simiæ per medium chorum transeuntem. Cumque venisset et staret ante eum ridicula bestia, dedignanti oculo respiciens illum atque despiciens, patulis naribus aliquandiu subsannabat. Quæ postquam ab eo pertransiit, tandem egressa de choro, ulterius non comparuit. Infirmabatur aliquando iste beatus homo, et circa gutturis partes gravi molestia laborabat. Crescebat languor in dies, factusque tandem est morbus inveteratus, et pene a medicis desperatus. Unde etiam angustiabatur animo vehementer, pro eo maxime quod arteriis ab ægritudine coarctatis, psallendi et cantandi in ecclesia vires amisisset. Proinde conversus ad beatum Bernardum, die nocteque in multis lacrymis precabatur, ut cantandi gratiam recipere mereretur. Cujus precibus et lacrymis motus pius pater, ei per visionem apparuit, et loco dolenti, manu sua tangendo ac benedicendo, signum crucis impressit. Cum vir Dei evigilasset, sanatum se reperiens, mire ad cantandum convaluit, et nullum deinceps impedimentum ab eadem ægritudine pertulit. Alio quoque tempore contigit ut frater quidam spiritualis, quem unice in Christo diligebat, graviter ægrotaret. Eratque languor fortissimus, ita ut mori putaretur. Unde prædictus vir mœrore nimio contabescens, ut verum se comprobaret amicum, lacrymosis precibus ardentem insistere cœpit, et pro recuperanda sospitate dilecti stabat in contractione in conspectu Domini. Laboranti vero continue in gemitu suo astitit quidam per visionem, et ait: « En frater ille, pro quo sic afficeris, sanitati restituetur; sed tamen alter quidam, quem æque spiritualiter diligis, loco ejus est migraturus. » Et factum est ita. Nam convalescente illo, qui morti proximis videbatur, defunctus est in ipso tempore senex quidam venerabilis et sanctus, Renaldus de Cluniaco dictus, quem et ipsum miro affectu in Christo diligebat. Præterea, cum pro matre defuncta nimium foret sollicitus, et diuturnos exitus aquarum pro ea deducerent oculi ejus, multa siquidem collata erat ei gratia lacrymarum, flagitabat instanter a Domino, ut sibi de illa revelare digaretur, utrum adhuc in pœnis esset, an jam indulgentiæ requiem percepisset. Diu vero in hac supplicatione fatigato, facta est tandem divinitus vox ad eum, dicens: « Cur importunis precibus extorquere conaris, quod tuæ cognitioni non debetur? Tu tantum ora pro tuis, et salvabuntur. »

CAPUT XXIII.

Quomodo per revelationem ostensum est ei quod episcopus esset futurus: et de pretiosa morte ejus in Claravalle.

Erat aliquando in oratione constitutus vir Domini Gaufridus, cum ecce per visionem persona quædam reverenda apparet ei, digito ipsius aureum anulum imposuit, præsignum scilicet futuræ in proximo pontificalis dignitatis. Nam in eodem anno, sicut ipse nobis innovit, assumptus est in episcopatum Ecclesiæ Sorensis: quam septem annorum curriculum strenue regens, et suam ipsius vitam in omni puritate custodiens, ministerium suum magnifice honoravit, dignumque sanctitatis exemplum posteris dereliquit. Appropinquante autem vocationis ejus termino, quem solus Deus noverat, egressus de Sardinia venit ad visitandum Claramvallem, cujus filius erat, et in qua sepeliri magno desiderio præoptaverat. Quam cum a longe intuitus esset, elevatis oculis suspiravit in cœlum, toto cordis affectu deprecans Dominum, ut si infra triennium esset migraturus, tali siquidem spatio temporis semper eandem domum vel una vice visitare decreverat, nunquam

ipsum amplius ab ea separari permetteret, ne forte alibi consummari contingeret, et desiderata sibi sepultura privaretur. Ingressus itaque dilectum sibi monasterium, cum aliquandiu sanus ibidem perstisset, et fratres universi de tanto hospite lætarentur, tandem, corripiente se acuta valetudine, per dies aliquot ægrotavit; et ingravescente morbo ad extrema devenit. Cumque fuisset inunctus oleo sancto, et munitus etiam viatico sacramentorum Christi, eadem hora, imo eodem fere momento, mirantibus universis, obdormit in Domino. Transiit autem circa medium noctis in festivitate Dedicacionis ecclesiæ Clarævallis. Porro venerabilis ejusdem monasterii abbas, qui ejus conscientiam puritatem optime noverat, cum jam exanimati corporis oculos clauderet, cum magna fidei pietate exclamans ait: O dulcis et venerande Pater, Deus omnipotens faciat me quantocius ad tuum pervenire consortium. Dum vero commendacionis officium sacro funeri ejus impenderet, tanto pietatis affectu movebatur, ut erumpentes lacrymas continere non posset, ita ut etiam duris corde in fletum commoveret. Cum autem primum ægrotare cœpisset iste sanctus sacerdos, revelatum est de eo cuidam ex fratribus ipsius monasterii, quia in proximo esset migraturus. Deinde, post dies paucos, cum idem frater vigiliis servitii divini interesset, vidit in spiritu stratum quoddam fulcris mollibus diligenter aptatum, et niveis operimentis decenter ornatum, qui eidem episcopo servabatur, nimirum significans æternæ felicitatis requiem, ad quam post modicum erat assumendus. Eadem vero nocte qua defunctus est, positus in Ecclesia corpore, cum signum ad solemnes vigiliis Dedicacionis pulsaretur, prædictus frater evigilans cœpit illico pontificem defunctum ad mentem reducere; statimque facta est vox in auribus ejus, loquens de eodem famulo Dei defuncto, et dicens: « Ecce nunc a principio signi hujus recipiunt illum sancti Dei omnes in consortium suum. » Hanc vocem frater ille audiens, gavisus est valde: surgensque venit in chorum, et stabat cum cæteris ad psallendum, semper glorificationem beati viri mente revolvens. Cumque celebrarentur matutinæ Laudes, respiciens vidit, et ecce in parietibus templi circa defunctum antistitem quasi unius horæ spatio luminaria copiosa divinitus accensa, ita ut præ multitudine numerari non possent.

Spiritualis itaque claritatis lumen corporalibus oculis intuens, compunctus est valde, et gratias agens Deo pro omnibus iis quæ viderat et audierat, in jubilo cordis ait intra se: Domine Deus virtutum, beati omnes qui sperant in te (Psal. LXXXIII). Vere beatus iste sanctus, quem elegisti, Domine, et assumpsisti: habitavit in atris tuis (Psal. LXIV). Credo enim atque confido quia dignus est jam inter sanctos et electos tuos computari; qui in præsentis sæculo per viam humilitatis incedens, studuit mandatis tuis fideliter obedire. Expletis autem post depositionem beati viri duobus mensibus, cum idem frater esset in choro ad vigiliam vigilans et psallens, subito venit in mentis excessum. Et ecce apparuit ei beatus episcopus induens se sacerdotalibus, et quasi præparans ad missam celebrandam, ita ut frater ipse adjuvans eum reversaret casulam supra brachia illius. Porro in eadem hora cantabantur hic versus in ecclesia: Et introibo ad altare Dei, ad Deum qui lætificat juventutem meam (Psal. XLII). His ita de conversatione et consummatione sancti viri brevier annotatis, placet hoc loco subnectere miraculum dignum relatione, quod idem Dei famulus eum gaudio asseverabat se vidisse. Consilium ejusdem præsulis fuit ut quædam ipsius basilica vetus ac ruinosa dilapidaretur, et in meliorem statem repararetur. Cum ergo ipsum altare in præsentia sua dirui præcepisset, reperit in eo capsulam scabrosam ac veterem, sanctorum reliquias continen-

tem. Porro inter easdem reliquias corpus Domini repositum erat, quod ita sanum et integrum, ita mundum et candidum, et ab omni corruptione penitus alienum inventum est, ac si recentissime ibi reconditum esset. Sane nemo in terra illa reperitus est, qui ejusdem ecclesiae vel altaris constructionem vel consecrationem se vidisse recoleret. Viso itaque tanto miraculo, universi qui aderant lætati sunt valde, et ædificati in fide glorificaverunt Deum, cognoscentes utique ipsum esse sacratissimum corpus Domini, de quo veraciter scriptum est: *Non dabis sanctum tuum videre corruptionem* (Psal. xv). Migravit autem a sæculo idem beatus pontifex anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo septuagesimo octavo, tertio Idus Novembris, et condigno honore sepultus est juxta venerabilem Godefridum quondam Lingonensem episcopum, qui sub beato Bernardo prioris officio in Claravalle functus, et inde ad apicem pontificalis dignitatis assumptus, ministerium sibi commissum, sancte religioseque conversando, multipliciter honoravit.

CAPUT XXIV.

De domno Balduino monacho Clarevallis, postea Pisano episcopo.

Inter cœlestis gratiæ pinguedine pullulantes propages, quas vinea Domini Sabaoth, Ecclesia scilicet Clarevallis emisit, ut transplantarentur super aquas multas, id est super diversarum regionum populos pontificali honore sublimarentur, natalis soli specialis gloria Balduinus mirabiliter emicuit, qui doctrinam reverendissimi Patris Bernardi secutus, sprexit universas mundi pompas et voluptates, ipsisque mundo moriens, in Claravalle vivere cœpit, et veras voluntariæ paupertatis divitias fallacium divitiarum irritamentis se prætulisse gloriabatur. Discens namque ab Apostolo stultus esse, ut sapiens fieret (I Cor. iii), divitias quæ potius exhauriunt hominem quam replent, execratus est, et illas quæ immensum pondus gloriæ operantur in ipso in æterna beatitudine; toto mentis desiderio complexus est. Cum perfectissimorum monachorum imitator factus didicisset ab irriguo inferiori in quo peccata planguntur ad irriguum superius, in quo ad cœlestis patriæ felicitatem gemilibus inenarrabilibus suspiratur, ascendere, dignus jam qui non soli sibi viveret, sed etiam multis aliis verbo et exemplo prodesset in salutem, vocante Deo, Pisanæ Ecclesiæ, quæ est metropolis Thuscæ, archiepiscopatum sortitus est. Consecutus vero ampliæ hujus dignitatis eminentiam, tanta spiritualis sapientiæ luce refulsit, tantaque auctoritate ac spiritus libertate officium suum exercuit, tanta nihilominus mansuetudine et humilitate verum se monachum in pontificali culmine demonstravit, ut non solum Cisterciensis Ordo, verum etiam universi fideles intra Italiam gratularentur vehementer, gratias agentes Deo, qui splendissimam hanc columnam et fulcimentum inconcussam S. Ecclesiæ suæ temporibus ipsorum concessisset. Sed quoniam in rebus humanis nihil ex omni parte posse beatum esse plangimus, contigit, instigante diabolo, ut propter ipsam inter Pisanos atque Lucenses populos gravis et periculosa guerra oriretur: quæ etiam post obitum ipsius contentione partium inflammata atque protelata per aliquot annos duravit, et vix tandem ad pacis concordiaque vinculum renovari potuit. Cujusmodi vero fuerit occasio hujus dissensionis, nihil interest: hoc solum dicimus, damnosam et poenalem tanti pontificis animæ guerram illam exstitisse, sicut divina revelatione declaratum est. Post dormitionem nempe hujus beati præsulis aliquanto tempore elapso, fuit in insula Sardinia sacerdos quidam honestæ conversationis, qui etiam ibi præerat cuidam ecclesiæ parochiali. Erat autem eadem ecclesia extra villam ædificata, atque ab omni hominum habitatione remota.

Quadam itaque die cum missam celebraret, hora perceptionis invenit hostiam sacram super corporale fractam, atque in duas partes a seipsa divisam, quam antea consecraverat integram et sanam. Quod ubi conspexit, turbatus et anxius cum metu et admiratione sacrificium consummavit. Expleto autem ministerio, cæterisque dimissis, solus ibi remansit. Cumque tristis esset pro signo quod acciderat, egressus foras venit et stetit ad orientalem plagam ejusdem ecclesiæ, dorso adhærens parieti templi, et facie versa ad orientem. Qui dum ita positus aliquandiu staret, et de re quæ sibi evenerat, timide ac sollicitè cogitaret, infremuit spiritu, et inhorruerunt subito pili carnis ejus. Tunc irruente in eum nescio qua virtute externa, ita defigi atque arctari cœpit, ut nullo modo se posset inde movere. Et ecce apertis oculis vidit innumeram multitudinem turbas equestres et pedestres coram ipso citatis gressibus transeuntes. Erant autem in eis homines promiscui sexus, diversæ ætatis et conditionis, in quibus etiam multos deprehendebat, quos viventes in carne antea cognoverat. Unus ergo ex eis ipso presbytero quondam notus et charus, ad eum accessit, et fixo gradu cœpit cum eo familiariter loqui. Percunctante vero presbytero quænam esset, aut quid etiam ageret tanta turbarum infinitas, respondit: Animæ hominum sunt carne solutæ, quæ omnes pro varietate culparum variis subditæ pœnis, ita semper discursu reciproco longe lateque vagantur in mundo. Quædam autem ex eis citius, quædam tardius liberandæ sunt, quarundam vero pœnæ insolubiles manent. Dum hæc ille loqueretur, respiciens presbyter, vidit supradictum episcopum demisso vultu coram se prætereuntem, tanquam stricti Judicis sententiâ patienter ferentem, et inimicæ potestati, quæ illi ad tempus insultabat, cum propheta dicentem: *Ne læteris super me, inimica mea, quia cecidi: surgam. Cum sedero in tenebris, Dominus lux mea erit* (Mich. vii). Viso ergo eo, sacerdos vehementer obstupuit, et cum terrore magnæ admirationis exclamavit dicens: *Væ mihi misero peccatori! quid est hoc quod video? Numquid iste est dominus noster Balduinus, Pisanus quondam archiepiscopus, de monasterio Clarevallis assumptus?* Respondit is, qui loquebatur ad eum: *Ipse est vere.* Et presbyter ait: *Hic cine ergo tantæ professionis monachus et tantæ perfectionis episcopus, deputatus est pœnis, quem nos speramus jam in cœlo gaudere cum angelis?* Ille vero respondens, ait: *Pro certo scias, et nullatenus dubites quia ipse est vere sanctus, celsique meriti pontifex, et magna erit ejus gloria coram Deo. Sed quoniam propter ipsum inter Pisanos atque Lucenses populos diurna jam guerra versatur, propterea differtur a requie, donec inter illos ad pacem discordia revocetur.* Post hæc apparuit eidem presbytero columna quædam jubaris immensi, cujus claritas ultra communem solis valentiam coruscare videbatur, de cœlo ad terram usque porrecta: per quam anima quædam angelico ductu ad sidera contendebat. Sciscitante vero presbytero quidnam hoc esset, respondit alter: *« Ipsa est anima Constantini, quondam judicis et domini Turritani. Hæc autem per novem annos ventis et pluviis et algoribus semper exposita, a die exitus sui usque nunc in stillicidio domus suæ constitit, ibique suorum excessuum pœnas luit. Sed quia misericors et liberalis in pauperes exstitit, et iudicium injuriarum patientibus fecit: insuper etiam de malis quæ commisit, confessa et penitens a corpore exivit; ideoque misericordiam a Deo consecuta hodierna die meretur a malis omnibus liberari, et bonis omnibus satianda ad æternam beatitudinem introduci. »*

Hæc et multa alia sacerdos ille vidit et audivit de secretis atterius vitæ; inter quæ etiam dictum est

et quod eodem anno esset moriturus, quæ subsequuta mors ejus vera fuisse comprobavit. Sic omnipotens Deus innotescere voluit, dilecti sibi pontificis animam, quamvis justam, quamvis sanctam, quantalacunque tamen rubigine culpæ fuscata, non potuisse regnum puritatis intrare, nec fulgorem meridianæ lucis, in qua cœlestis sponsus cubat, intueri, donec ipsius gratia expiata, et pace inter dissidentes reformata, ab eodem sponso mereretur audire: *Tota pulchra es, amica mea, tota pulchra es, et macula non est in te. Veni de Libano, veni, coronaberis* (Cant. iv). Quid vero in divisione sacræ hostiæ nobis insinuatam putamus, nisi, quod tales revelationes non absque nutu et voluntate Redemptoris nostri ad commotionem et correctionem fiunt mortalium, maxime cum a religiosis personis tale aliquid videri contigerit?

CAPUS XXV.

De domno Eschylo, quondam Danorum archiepiscopo, postea monacho Clarevallis.

Vir magnificus, et cum omni reverentia nominandus, Eschylo, quondam Danorum archiepiscopus, et apostolicæ sedis in insulis aequilonaribus legatus, postea vero humilis Cisterciensis Ordinis monachus et cœnobii Clarevallis professus, cum adhuc esset adolescens, annos natus circiter duodecim, transmissus a parentibus, causa studiorum, in Saxonia morabatur, quæ tunc in nobili illa Hildesemensi Ecclesia florentissima, a clericis diversarum regionum celebri concursu frequentabatur. Itaque dum aliquandiu ibidem moratus fuisset, gravissimam valetudinem incidit, et diuturno languore tabescens, tandem a medicis desperatus est, ideoque procuratum ut oleo sacro ungeretur. Cumque presbyteri ceterique fideles hujus rei gratia lectulo ejus assisterent, subito factus in agonia, omni membrorum ac sensuum officio destitutus est, ita ut fere mortuus putaretur. Exemptus ergo carnis sensibus, ductus est in spiritu ad quamdam mansionem totam interius quasi clibanum ardentem, ad quam cum propius accederet, et curiosus inspicere vellet, subito erumpens vapor incendii apprehendit incautum, moxque in illam fornacem flammivomam traxit invitum. Qui cum protinus ardere cœpisset, jamque nihil aliud, nisi ignem æternum sibi superesse cogitaret, ecce miserante Deo apparuit ei in uno diversorii latere meatus quidam quasi tramitis angusti, de ostio ad ostium ducens, qui etiam flammis vacuum esse videbatur. Quem cernens, et spe evadendi animatus, conatu quo potuit reptans ad locum illum refrigerii pervenit; et per illum ad ostium tendens celeriter exiit et fugit, palpans ac tremens a facie ignis devorantis. Moxque palatium quoddam regale et amplum reperiens et illic ingrediens, vidit in eo Reginam cœlorum, Dominam angelorum, vultu et habitu mirabili coruscantem atque in throno gloriæ residentem. Ad quam, pavidus et anhelus, accedens, flagitabat obnixè ut sui miseretur. Quem protinus illa, dedignantè aspiciens, atque minaciter alloquens quod ausus fuisset in conspectu ipsius apparere, mandat quantumcunque egredi, et cruciandum ad ignem reverti. Porro inter alios matri misericordiæ assistentes, apparebant ibi tres viri venerabiles, quorum unus ejusdem civitatis episcopus erat, alter vero decanus, tertius nihilominus nescio quid officii in eadem ecclesia administrans.

Hos itaque præfatus adolescentulus intuens ac recognoscens, lacrymabiliter peccabatur, quatenus piissimæ Domine pro ipso supplicare dignarentur. Quid cum devotissime facerent, misericordissima illa dissimulatrix respondit eis dicens: *« Quid est, quod rogare præsumitis pro adolescente isto vanissimo meoque respectu indigno? Hic enim perversus et lubricus nunquam salutationem meam mihi vel una vice representavit. »* Cumque rogarent illi, ut

solita pietate delicta juventutis et ignorantias illius dimitteret, si de cætero se emendaturum promitteret, accessit iterum tremebundus adolescens, obsecrans eam, et dicens: *« Miserere mei, piissima Domina, miserere mei, reparatrix generis humani, et ne claudas a me misero inexhausta viscera misericordiæ tuæ, quia paratus sum amodo et usque in sempiternum servire tibi, et te super omnia post Deum venerari. Quod si genitor meus istam calamitatem meam agnosceret, maxima auri pondera pro mea liberatione libenter impenderet. »* Talia itaque cum lamentabili voce depremeret, beatissima Virgo vera mater misericordiæ serenata facie respiciens illum, dixit: *« Quid igitur? Putasne quia valeas teipsum apud me condignum pretio redimere? In hoc enim forsitan placare me posses, si congruum mihi pretium pro tua redemptione persolveres. »* Tum ille, non modice exhilaratus, in verbo isto, fiducialius accessit et dixit: *« Etiam atque etiam clementissima Domina, ego me optime redimam; et quidquid jusserit mihi dignatio tua, libentissime faciam, tantummodo esto mihi propitia, nec me in illum ignem cruciandum amplius remittas. »* Cui Regina virginum respondit: *« Volo igitur, ut de quinque generibus annonæ quinque mihi modios, hoc est de singulis singulos non negligas reddere. »* Quo ille audito lætanter accepit, respondensque alacriter dixit: *« Charum est mihi, o charissima Domina, quod imponis, valdeque jucundum: et ego mensuram bonam et confertam et coagitatam et superfluentem dabo in horreum tuum. »* Quod cum in fide sua firmiter promississet, datis fidejussoribus intercessoribus supradictis, dimissus est ad humana reverti. Redditus itaque sibi, confestim aperuit oculos, receptoque usu loquendi surrexit et sedit in lectulo suo, moxque in jubulum erumpens, cœpit clamare cum gaudio magno dicens: *« Benedictus Deus, liberatus sum; et amplius non ardebo. »* Videntes cuncti qui aderant adolescentem illum de mortis janua revocatum ita clamantem, et ita præ gaudio gestientem, mirati valde sciscitabantur ab eo tantæ lætitiæ causam. Ipse vero per multum temporis spatium nil aliud dicere poterat, nisi tantummodo: *« Deo gratias. Ego non ardebo, ego non ardebo. »* Et cum sæpius illud repetisset, conversus tandem ad illos, quid sibi accidisset, vel quid vidisset per ordinem indicavit. Unus autem ex ipsis, vir bonus et eruditus, hæsitantem de visione adolescentem secretius alloqui atque instruere curavit dicens: *« Scito prænoscentem futurum te esse magni nominis virum, et gradum maximæ dignitatis in Ecclesia sortiturum. Quem cum favente Deo adeptus fueris, oportet te in honorem Dei et sanctæ Virginis matris, diversorum Ordinum cœnobiorum quinque de tuo construere, in quibus juxta mensuram tibi propositam rationem, habeantur ad minus personæ duodecim divino jugiter obsequio famulantes. »*

His ille auditis interim tacuit; sed quem res exitum habitura foret, semper sollicitus fuit. Porro in ipsa visione significatum est ei tres illos venerabiles viros, qui pro eo intercessores extiterant, cum adhuc in carne degerent, eodem anno fore de mundo migraturos: quod etiam celerius secuta mors eorum verum fuisse comprobavit. Processu vero temporis, cum præfatus adolescens ætate pariter et sapientia crescens jam in virum optimum profecisset, ordinante Domino ad regimen Lundensis Ecclesiæ, quæ Daciæ metropolis habetur, assumptus est. At postquam jam dudum prophetatæ sibi dignitatis culmen ascendit, illico reddendi voti sui tempus adesse cognovit: in quo sub quinque generibus annonæ, secundum interpretationem voti sui, diversorum Ordinum cœnobiorum quinque se fundaturum Reginæ cœli devoverat. Nactus igitur opportunitatem, de

remotis Galliarum partibus, ubi fontem religionis esse cognoverat, non solum quinque, sed etiam plures spiritualis professionis conventus, evocare curavit, inter quos etiam Cisterciensis Ordinis duos conventus obtinuit, unum scilicet de ipsa domo Cistercii, et alterum de Claravalle: quosque in optimis terræ suæ locis tanquam vites fructiferas vinum justitiæ germinantes pastinavit. Ut enim semetipsum perfecte redimeret, mensuramque bonam et superfluentem piissimæ liberatrici suæ, sicut promiserat, persolveret, quinque cœnobiolorum fundatione contentus esse noluit; sed alia atque alia, tam de suo quam de aliorum fidelium dono, studuit edificare. Dabat etiam operam paganitatis ritus, quibus adhuc ex magna parte terra illa imbuta erat, radicibus extirpare, et Christianæ disciplinæ moribus omnes salubriter informare, superbientes et contemnentes ultionis mucrone ferire. Ita denique zelo justitiæ armatus, noxia quæque et superstitiosa eliminare, et omnia salutis animarum profutura genti suæ providere satagebat, ut a multis retro temporibus nullum in metropoli illa antistitem sedisse putemus, qui tantum in Ecclesia Dei fecerit fructum, quantum fecit ipse. Dominus autem, qui ob illius honorem et amorem cuncta faciebat, curabat voci ipsius dare vocem virtutis; et quos hic anathematis vinculis innodabat, ipse terribili morte mulcibat, in tantum ut adulterum quemdam divitem ac potentem, quem venerabilis sacerdos in cena Domini publice excommunicaverat, in ipsa sacratissima nocte Dominicæ Resurrectionis cum adultera et duobus filiis ex adulterio natis malignus spiritus crudeliter suffocatum, ad inferos æternaliter puniendum detraheret. Sanctum quoque Bernardum reverendissimum Claravallis abbatem, licet longius a se remotum, unico venerabatur affectu, unica devotione colebat. Nec contentus est in filiis eum videre, cum novum cœnobiolum extruxisset, et ab eo, sicut prædiximus, desideratum sacræ congregationis examen impetrasset: prævaluit apud eum desiderium vehemens, ut homo tanta auctoritate singulariter potens, expositis suis omnibus, etiam semetipsum periculis multis traderet et labori.

Venit igitur Claramvallem persona humilis et sublimis: quam a finibus terræ non curiositas audiendæ sapientiæ, sed fidei zelus et plenitudo devotionis attraxerat. Ubi quantum flevit, qualem sese non modo erga eum, quem tam unice suspiciebat, sed etiam erga minimos pontificis fratrum exhibuerit, non est facile dictu. Demum rediturus ad propria, ut benedictum a famulo Dei panem referre posset, et diutius conservare, humano sensu præcepit ut in elibano recoqueretur, sicut solent qui maria transeunt, panem ferre bis coctum. Sed abbas sanctus amabiliter arguens, in hac parte fidem ejus modicam inveniri: « Itane, » inquit, « non poterit benedictio ipsum panem magis quam recoctio conservare? » Et non acquievit benedicere illum, sed communem panem sibi præcipiens exhiberi, benedixit, et ait: « Ecce hunc tolle tecum, nihil deinceps de corruptione sollicitus. » Tulit, et ad suos per multa quidem terræ et maris spatia prospere rediens, gloriabatur fidei suæ defectum evidentissima rei veritate convictum. Haud multo vero post hæc elapso tempore, tristissimus rumor aures ejus perculit de dormitione beati viri specialis amici sui, scribente sibi libellum de transitu ejus domno Gaufrido monacho Claravallensi, qui notarius ejusdem sanctissimi abbatis non parvo tempore fuerat. Tum vero concaluit cor ejus intra ipsum, et in meditatione ipsius exarsit ignis, vana, transitoria atque caduca reputans universa, quæ hominis intentionem præpedire possunt a recto cursu, quo ad patriæ cœlestis beatitudinem tenditur. Itaque commendans Ecclesiam, cui laudabiliter

præfuerat, Deo et principibus terræ, relictis parentibus et propinquis, notis et amicis, ipsique patrio cespiti valedicens, exsul egregius Claramvallem venit, sepulcrum beati viri intimi quondam amici sui visitavit, et ad sacratissimam tumbam ipsius vivere et mori deligit, ubi etiam sacræ religionis habitum, Deo donante, postmodum suscepit. Nec enim minus in defuncto, quam olim in vivente confusus est: quippe quem post mortem carnis verius vivere omnino non ambigebat. Quando ergo ab ecclesiasticis et sæcularibus negotiis secretus vacabat, tanto sanctius divinis obsequiis intendere curabat, devotioni sacræ orationis quotidie, imo pene continue sollicitus invigilare; pro peccatis suis præteritis myrrham cordis contriti et spiritus humiliati Deo offerre, et gratiam supernæ benedictionis thymiamate piæ compunctionis enixius implorare. Quadam igitur vice dum in oratorio suo solus consisteret, apparuit ei vigilantibus ei oranti quidam frater ejus uterinus, qui olim defunctus fuerat, quique hostili gladio trucidatus occubuit, et morte præventus viaticum non accepit. Hic etiam, dum adviveret, eundem archiepiscopum aliquando injuste offenderat, nec ei ante mortem reconciliatus fuerat per satisfactionem. Cumque venisset ante illum, demisso capite suppliciter inclinabat ei, quasi de offensa veniam postulans, aut etiam orationum suffragia flagitans. Stetit ergo aliquandiu coram illo, nihil penitus dicens, nisi tantum humiliato capite calamitatem ac necessitatem propriam innuens. Sed neque archiepiscopus quidquam locutus est ei, quia præ timore et admiratione nimia mente turbatus, et sui minime compos erat. Verumtamen ex eodem mortuo nil aliud agnoscere poterat, nisi solummodo caput et collum ac summitatem scapularum. Reliqua namque pars corporis ita ardere videbatur, ut nulla penitus in eo membrorum lineamenta discernere posset, nec quidquam aliud cerneret, nisi flammam, quæ totum eum occupaverat. Cumque aliquandiu sic miserabilis apparisset, tandem ab oculis ejus sublatus est; sed fratrem animam super angustia sua magno dolore contrebantem reliquit; qui etiam postera die veniens in capitulum monachorum, multa missarum et orationum impendia pro eodem mortuo impetravit.

CAPUT XXVI.

De felici consummatione duorum peregrinorum sepulcri Domini, avunculorum domni Eskili.

Verum, quoniam germani tanti pontificis mentionem fecimus, nequaquam absurdum reor, si etiam duorum avunculorum ejus pretiosam in conspectu Domini mortem, quam mirabiliter gratia Dei meruerunt, commemoremus. Non parum namque devotas mentes in amorem Christi flammescere speramus, si ejusdem Redemptoris nostri mira et vere jucunda clementia circa sceleratissimum peccatorem præcordiis legentium insinuetur. Igitur hi duo fratres ex præclarissimo Danorum sanguine oriundi inter terræ illius proceres post regem videbantur sublimiores. Unus autem ex eis, Eskilus nomine, homo bellicosus et carnali potentia tumidus, cum esset animo ferus atque terribilis, multum sanguinis fundebat, et mala innumera quotidie perpetrabat. Alter vero nomine Sueno, vir sanctæ vitæ perspicuus, atque episcopus Wibergensis erat, qui etiam præcelsi generis nobilitatem elegantiam morum atque prærogativa virtutum, longe superabat. Hic itaque germani sui animam sincere in Christo diligens, sed tyrannicam ejus vitam vehementer abhorrens, studebat eum frequenter secretus arguere, et ut a suis pravitatibus resipisceret, admonere. Sed cum parum in hujusmodi pia intentione proficeret, quadam die colloquentibus eis ad invicem, suadebat ei venerabilis præsul, ut accipiens signum Dominicæ crucis Jerosolymam proficiscere-

tur. Ille vero respondit se hoc nullo modo facere posse, nisi secum pergeret ipse, qui consilium dabat. Quo audito, fidelis et verus amicus gratanter accepit, seque quod petebat facturum incontinenti, spondit, malens periculis ac laboribus tantis seipsum exponere, quam fratris animam de ore leonis non liberare. Quo prospere pervenientes, gloriosum Domini sepulcrum, ipsumque vivificum lignum sanctæ crucis, in qua salus mundi pependit, cum magno pietatis affectu adoraverunt. Dehinc cum cætera sancta loca devotissime visitando, venerando atque adorando peragrarent, venerunt ad quemdam locum non longe ab Jerosolyma situm, qui *Pater Noster* ab incolis nuncupatur: eo quod Dominus Jesus Christus in ipso loco dicitur discipulis formam orandi tradidisse, et eandem ibidem orationem composuisse. Erat autem ibi ecclesiola parva, vili schemate constructa.

Cum ergo prædicti peregrini cognoscerent hunc esse locum, unde fons orationis saliens in vitam æternam de ore Filii Dei primitus erupit, et ad imbueda fidelium corda per universos mundi partes cum tanta benedictionis affluentia derivatus est, tunc et ipsi ingredienti orationum, haurientesque de fonte Salvatoris pietatis et confidentiæ spiritum, orationem de corde puro fuderunt ad Dominum, obsecrantes, ut sibi peccata dimitterentur et ab omni malo liberarentur. Nec defuit eorum votis supernæ clementiæ respectus, quemadmodum rei declaravit eventus. Nam cum protinus venientes ad fluvium Jordanis, unda illa sacra potati essent atque perfusi, unus ex eis, magnus videlicet ille peccator Eskilus, magnifice de misericordia Dei præsumens, et effundens animam suam in oratione, clamavit ad Dominum, et dixit. « Deus omnipotens et clemens, esto propitius, obsecro, mihi peccatori, et ne despicias animam qualiscunque servi tui, quam de profundo malorum eduxisti; et post tanta scelerum meorum naufragia, ad portum penitentiae misericorditer adduxisti. Et nunc, Domine Deus, suspecta est mihi valde fragilitas mea, et dudum inlicita peccandi consuetudo, multumque timeo mihi a memetipso, ne forte reversus ad patriam, blandiente rerum prosperitate, peccati quoque materia illicente, ad pristinas meas pravitates relabi compellar. Proinde, piissime pater, qui dives es in misericordia omnibus invocantibus te, si bonum videtur in oculis tuis, et ita salutis animæ meæ expedire cognoscis, precor indulgentissimam benignitatem tuam, ut absoluto jam voto peregrinationis hujus, absolvere me digneris a vinculo corporis istius, solumque pariter a nexibus peccatorum jubeas duci in refrigerii locum. » Oratione vero completa, cognovit illico vitæ suæ terminum instare, suumque desiderium mox a Christo esse complendum. Unde perceptis sacramentis, valedixit eadem hora germano suo, cæterisque qui simul aderant, et protinus in sancta confessione reddidit animam. O incomprehensibilis clementia Salvatoris nostri Dei! Nonne tibi videtur in peccatore isto, prodigi illius filii qui devoravit substantiam suam cum meretricibus vanitatum et voluptatum, persona realiter præsentari: quem adhuc longe agentem pater misericordiarum vidit, et misericordia motus præcepit eum cito indui stola prima innocentiae, sicque festinabat absolvere miserum de reatu conscientiae suæ; ut propemodum tardius fuerit paternæ pictati reo indulsisse, quam ipsi misero indulgentiam percepisse? Quid enim aliud fuit, sceleratissimum peccatorem in ipso limine penitentiae sic orasse, et tam celerem petitioni suæ effectum obtinuisse, nisi effusus super se visceribus divinæ pietatis, miseria corruptibilitatis despoliari, beatæ immortalitatis stola vestiri, annulo divini amoris insigniri, pedes affectionum calceamentis æternæ puritatis muniri, pro receptione filii perditii

festivas epulas toto cœlo indici? Videns itaque venerabilis antistes animam fratris sui, pro cujus salvatione ita sollicitus exstiterat, tam celeriter, tam feliciter assumptam, tunc et ipsi vehementer affectus desiderio migrandi, petivit animæ suæ ut moreretur, et ait: Gratia tibi ago, Domine Jesu Christe, quoniam exaudisti orationem meam; vidisti lacrymam meam, qua tibi toties supplicavi, ut susciperes penitentiam fratris mei. Quæso ergo te, piissime Fili Dei, ne me patiaris ab illo diutius separari, sed jubeas me cum illo in tua pace nunc recipi, ut simul abeamus, et simul ad tuam misericordiam, te donante, perveniamus. O vere amplectenda et amanda pietas Domini nostri Jesu Christi!

Vix orationem finierat, quam ardentissima fidei devotione fudit, et ecce vocante se Domino, viribus corporis cepit repente destitui, vitæque transitionis finem jam sibi adesse cognovit. Moxque dispositis pro temporis brevitate quæ necessaria videbantur, præcepit astantibus ut corpus ipsius una cum corpore fratris ejus ad ecclesiam supra memoratam, quæ *Pater noster* dicitur, quam Domino inspirante sincero pietatis affectu exoptaverant, remota occasione referrent et ibi sepelire curarent. Itaque commissum sibi populum divinæ providentiæ reassignans, et bona sempiterna illis omnibus imprecans, præsentibus etiam valedicens ac benedicens, feliciter obdormivit in Domino. Factumque est a Domino grande miraculum, ut desiderii sui compotes, peregrinationis voto peregrini consummato, peregrinationem quoque presentis exilii terminarent. Ita ut ambo simul uno in loco atque una die de mundo migrarent, simulque in unum locum, ubi decreverant, sublatis, sepulturam acciperent. Porro præfata ecclesiola, cum antea brevis ac ruinosa fuisset, solo tenus est eversa, et de elemosynis ipsorum, quas propter hoc ipsum ibidem copiose delegarunt, in amplio rem et venustiorum statum reedificata est: in qua etiam nunc corpora eorum paucis, honorifice tumulata. Horum felicissimorum peregrinorum consanguineus erat beatæ memoriæ Eskilus Danorum quondam archiepiscopus, a quibus non solum sanguinis, sed etiam fidei et devotionis succum trahens, domestico animatus exemplo, peregre vivere, et peregre mori pro Christo Domino proposuit. Quapropter relicta præcelsa dignitate, qua in terra sua singulariter præeminebat, Cisterciensis Ordinis habitum in Claravalle suscepit, et de abundantia divitiarum suarum pauperum Christi inopiam largissime supplavit, sicque eorumdem pauperum numero pauper et iase consociatus, et in optima conversatione vitam suam consummans, sepultus est in presbyterio ejusdem loci ante altare beatæ Virginis matris: ejus ex hoc memoria in benedictione erit Claravallensis in generatione et generatione. Tales itaque personæ tam sublimes honoribus, reverendæ dignitatibus, odore virtutum beatissimi Patris nostri Bernardi, sacri quoque Cisterciensis Ordinis puritate attracti, improprium Christi cunctis Aegyptiorum pompis præferentes, maluerunt sub disciplina Ordinis temporaliter potius macerari quam impensis sibi favoribus et honoribus falsis æternaliter cruciari.

CAPUT XXVII.

De nobili principe Gunnaro, postea monacho Claravallis.

Nam et nobilissimus princeps Gunnarus, judex quondam et dominus Sardiniae detrachalis, cum aliquando gratia orationis Sanctum Martinum Turonensem expetisset, in reditu transiens per Claramvallem, et a beato Bernardo devote susceptus de salute quoque animæ copiose admonitus, conversioni minime consensit, licet Pater sanctus ipso præsentem et multum garrulante, cæcum quemdam illu-